

Trolla med FJ

Rätt **fart och djup** – svårast i trollingen

Man behöver inte ha 860 skeddrag, 1700 vobbler och 300 andra, osorterade beten – men vem vill ta risken att inte ha det rätta betet med sig ut? Att lista ut vad som får laxen att gapa har orsakat varmgång i mer än en trollarhjärna...

svenne.andersson@fiskejournalen.se

Av: Svenne Andersson

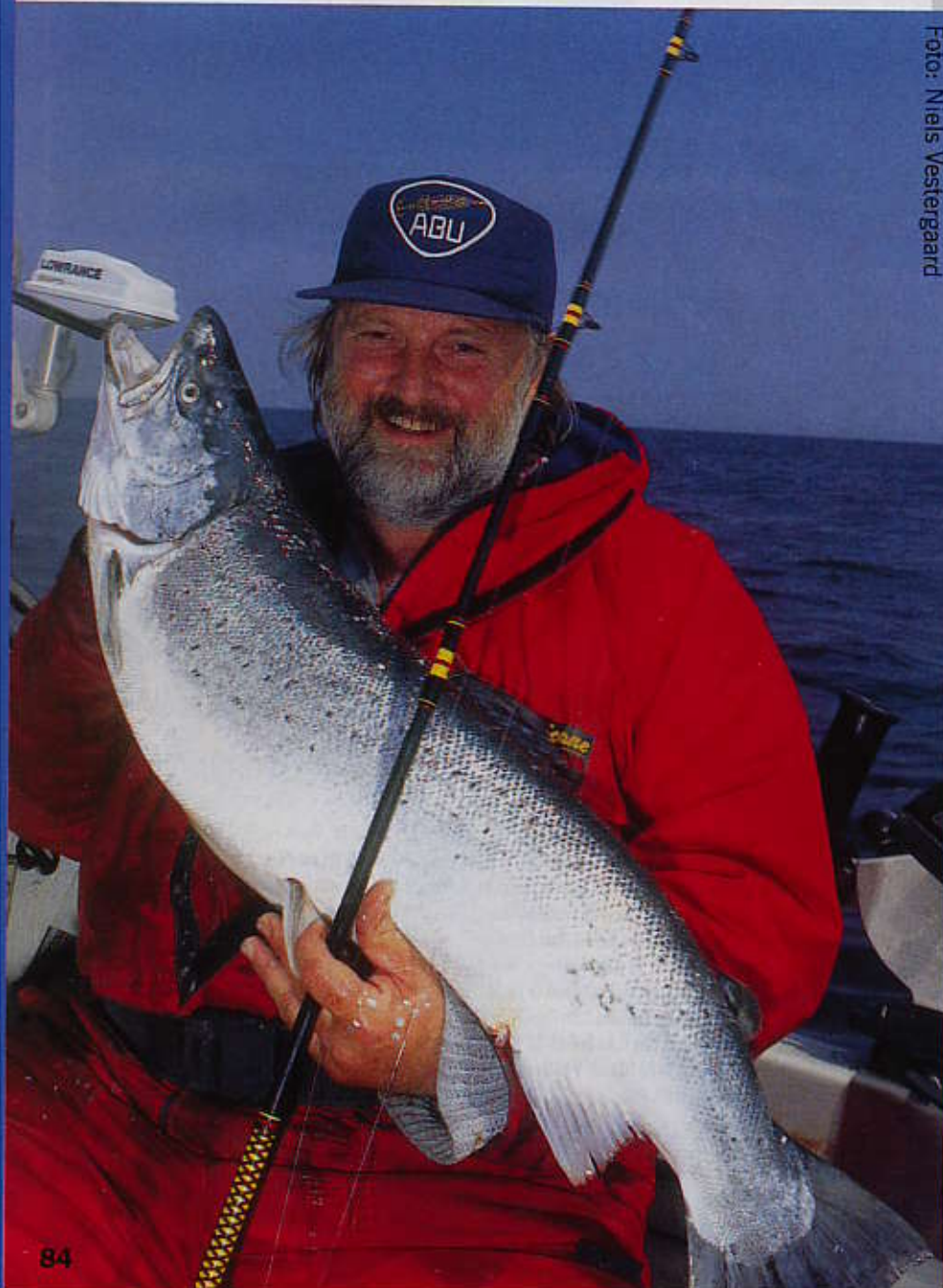

Foto: Niels Vestergaard

Den här gången ska vi titta lite närmare på det enorma utbudet av trollingbeten – och framförallt på hur man ska fiska dem. Det är nämligen långt viktigare att hitta fisken och fiska betena på rätt sätt, än att ha senaste innebetet i linändan!

Det som gör trollingfisket så förtvivat svårt, är att det oftast riktar sig mot pelagiskt jagande fisk och således sker i tre olika dimensioner, bredd, längd och djup.

För att knäcka de två första nötterna använder vi sjökort, GPS-navigatorer och tips från kompisar. Sjökortet ger information om grundtoppar, kanter och djuphålur som kan tänkas hålla fisk, GPS-navigatorm har förhoppningsvis en hel hög med positioner som tidigare gett fisk och kompisarna som fiskat de senaste dagarna kan i bästa fall tala om var fisken finns, och i sämsta fall var den inte finns...

När det gäller djupet är det ännu knepigare. Även här kan tips från kompisarna vara gångbara och med tur och lite teknisk utrustning kan man eventuellt lokalisera en temperaturgräns, ett så kallat språngskikt, i vattnet. Men det kan ändå vara mycket svårt att hitta rätt fiskedjup.

Problemet ökar förstas i takt med djupet. Naturligtvis är det lättare att hitta rätt fiskedjup över 20 meter vatten, än över 90 meter. Ett bra sätt kan vara att arbeta sig uppåt och nedåt med djupriggarna. Om man misstänker att fisken håller till kring 100 fot, så börjar man med ena djupriggen på 90 fot och den andra på 124. (Eftersom det är matematiskt efterblivna amerikaner som tillverkar djupriggarna är mätarna graderade i fot, medan de flesta svenska sportfiskare

ställer om sina ekolod att visa meter, vilket leder till ett evinnerligt räknande).

Om man nu stackat tre beten, med tolv fots mellanrum, på varje rigg så täcker man på så sätt området mellan 66 och 124 fot. Om ingenting händer under den första halvtimmen hissar man den ena riggen tio fot och sänker den andra lika mycket. Så fortsätter man några timmar, tills det börjar bli dags att vända på steken – eller konstatera att man är på fel ställe...

Rätt fart – svårt men viktigt

Rätt fiskedjup är viktigt, men minst lika viktigt är farten. Det låter sig sägas att "rätt" trolingfart är 2–2,5 knop, men att hitta den farten är inte så lätt som det låter. För det första så är våra fartmätare synnerligen opålitliga instrument, för det andra måste man ta hänsyn till vindar och strömmar.

Den som någon gång suttit och tittat på fartloggen på ett ekolod inser ganska snart att det är rena gissningsleken att försöka räkna ut hur fort det går. Mätaren kan pendla mellan 1,5–3 knop, även vid jämn gång i lugn sjö. När det är lite sjögång blir det ännu värre, speciellt i medsjö.

GPS-navigatorns logg är mer exakt, åtminstone om det är en någorlunda bra navigator du har i båten. Nackdelen är att den anger fart över grund, alltså den fart båten rör sig med i förhållande till botten. Den säger egentligen ingenting om båtens fart genom vattnet. Och det är ju farten genom vattnet som får betena att röra sig. Låt oss ta några exempel för att det ska bli lättare att förstå.

1. Båten rör sig med 2 knop enligt GPS-navigatören. Samtidigt färdas du i en kraftig medström, som också rör sig med 2 knop. Du gör alltså ingen fart alls genom vattnet och betena hänger i princip livlösa.

2. Båten rör sig fortfarande 2 knop, men du har svängt 180 grader och går nu mot den kraftiga 2-knopsströmmen. Farten genom vattnet blir nu 4 knop och de flesta betena klarar inte den farten. De går som spikar genom vattnet, eller roterar och tvinnar linan.

Betesval: Utbudet av beten är hur stort som helst, idéerna om hur betena ska användas är ännu fler och det tillkommer ständigt nya, "revolutionerande" beten.

Rätt fart: Med modern teknik kan du beräkna hur snabbt betena går i ytvattnet, men hur strömmarna går några meter under båten visar sig först när djupriggarna är ute.

Nu är det ju, gudskelov, relativt sällsynt med så kraftiga strömmar, speciellt i insjöarna – men var ändå beredd på att du kan bli lurad!

För att ytterligare krångla till det hela kan det hända att man har en ytström som går åt ena hållet och en djupström som går åt det andra!

Starka strömförhållanden är mycket svåra att bemästra, vilket vi sett speciellt vid troling utanför Simrishamn där strömmen ibland kan vara mycket stark.

Att detektera en ytström brukar inte vara särskilt svårt, om det inte blåser för mycket. Man kan ligga still med båten ett tag och hänga ut en tamp över relingen. Farten på avdriften säger en del om hur kraftig strömmen är. Man brukar också märka av ytströmmen när man trollar i olika riktningar. När man går tvärs strömmen brukar det bli kraftigt "snedställ" på djupriggsvajrarna och efter ett tag fiskar alla betena på ena sidan om båten. Djupströmmar är svårare, men när man hållit på med troling ett tag brukar erfarenheten ge fingervisningar. Genom att kolla vinkeln på djupriggsvajrarna och lyssna till "sången" från vajrarna brukar man få en ganska bra uppfattning om när farten är den rätta.

Oftast är dock vindar och strömmar tämligen harmlösa och då kan man lista ut rätt fart genom att köra betena bredvid båten en stund, innan man riggar dem för fiske.

Tyvärr är produktionen så pass ojämn att två likadana beten kan fiska högst olika. Många trollare kan vittna om att de har två identiskt lika skedar eller vobbler, varav den ena är helt värdelös, medan den andra fångar fisk efter fisk.

Se till att ha med ett extra spö och någon form av lätt apterat sänke. Kör betet bredvid båten och kolla gången. Ibland kan det hjälpa att ta bort ett lekande, sätta dit en extra fjäderring, eller bocka nosögglan på en vobbler, men ibland är det klokast att välja ett annat drag om man inte får den rätta gången.

Lång lina till utlösaren

När betenas gång är kontrollerad är det dags för riggningen. För att fästa fiskelinan till djupriggsvajern, planerboardlinan eller sidoparavanen använder man någon form av utlösare. Tidigare dominerade Cannon även den här marknaden, men numera finns det en uppsjö av utlösare att välja mellan. De flesta fungerar bra och därför blir det mycket en fråga om tycke och smak vilken man föredrar.

Foto: Martin Falklind

Trolla med FJ

Illustrationer: Ingvar Ohlsson

Rigging för djupriggsfiske

Längst ner på den rigg som går djupast sätter vi en dodger i mellanstorlek, med en mellanstor Jack Rapid (Den stive) på 60 centimeter tafs. Dodgern sätts på mycket kort lina, inte mer än två meter bakom blylodet. Tolv fot ovanför denna och med cirka åtta meter lina sätter vi en NK Mag i grönt och guld. Ytterligare tolv fot upp och med femton meter lina en NK 28 i grönt och silver.

På den andra riggen sätter vi en stor Big Ed-sked i gult och vitt längst ner på cirka tolv meter lina. Tolv fot ovanför och ytterligare fem meter bakom denna en pärlmor-tejpad, sextums Trophy Spoon. Tolv fot upp igen och ytterligare fem meter bakom en femtums Trophy Spoon i chartreuse och pärlmor.

Många är tveksamma till att köra betena så nära blyloden, men detta tycks inte vara någon nackdel, snarare tvärtom. Ibland verkar det nästan som om blyloden fungerar som någon form av attraktor.

Se dock till att utlösaren har rejält "grepp" och kan hanteras även med köldstela fingrar. Viktigt är också att linan inte kan glida i utlösaren, då kan den brännas av på ett ögonblick om en stor fisk hugger. För att eliminera detta brukar en del trollare lägga linan i en liten loop som de sedan sätter i utlösaren.

En del trollare har den nedersta utlösaren fäst direkt vid blyloden. Liksom många andra har vi på Gripen gått ifrån den modellen. I stället kör vi ned blyloden så att det hänger strax under vattenytan. Man minskar risken att blyloden slår mot båten och skadar plasten och så sätter vi första stackern en meter ovanför lodet. Vi använder Scotty-stackers av den typ som kläms fast på riggvajern med en så kallad stackerbom, alltså en ståltrådshake. En del trollingfiskare gillar inte den modellen, eftersom de anser att bommen nöter på riggvajern. Själv tror jag att den nötningen är försumbar och dessutom är det en god regel att byta riggvajer ofta, åtminstone en gång varje säsong. De är nämligen inte rostfria och det är väldigt föregligt om de går av under fiske.

Se också till att det är lång lina, cirka en halv meter, mellan stackerbommen och linklämman. Den långa stackern – och ett rejält nedspänt spö – gör att du lättare upptäcker om någon småfisk, eller skräp, hakat på draget.

Hanöbuktsriggning

Hur riggar man då för djupriggsfisket? Den så kallade hanöbuktsriggningen har under senare år blivit mycket populär. Om vi utgår från att vi har tre beten på varje djuprigg kan den se ut så här:

Ställ spöna rätt

När det gäller insjöfiske blir det oftast inte frågan om så mycket djupriggsfiske. Speciellt i Vätern, men också i Vättern under höst och vinter, fångas laxen ofta i ytskiktet, på beten som fiskas med hjälp av planerboard.

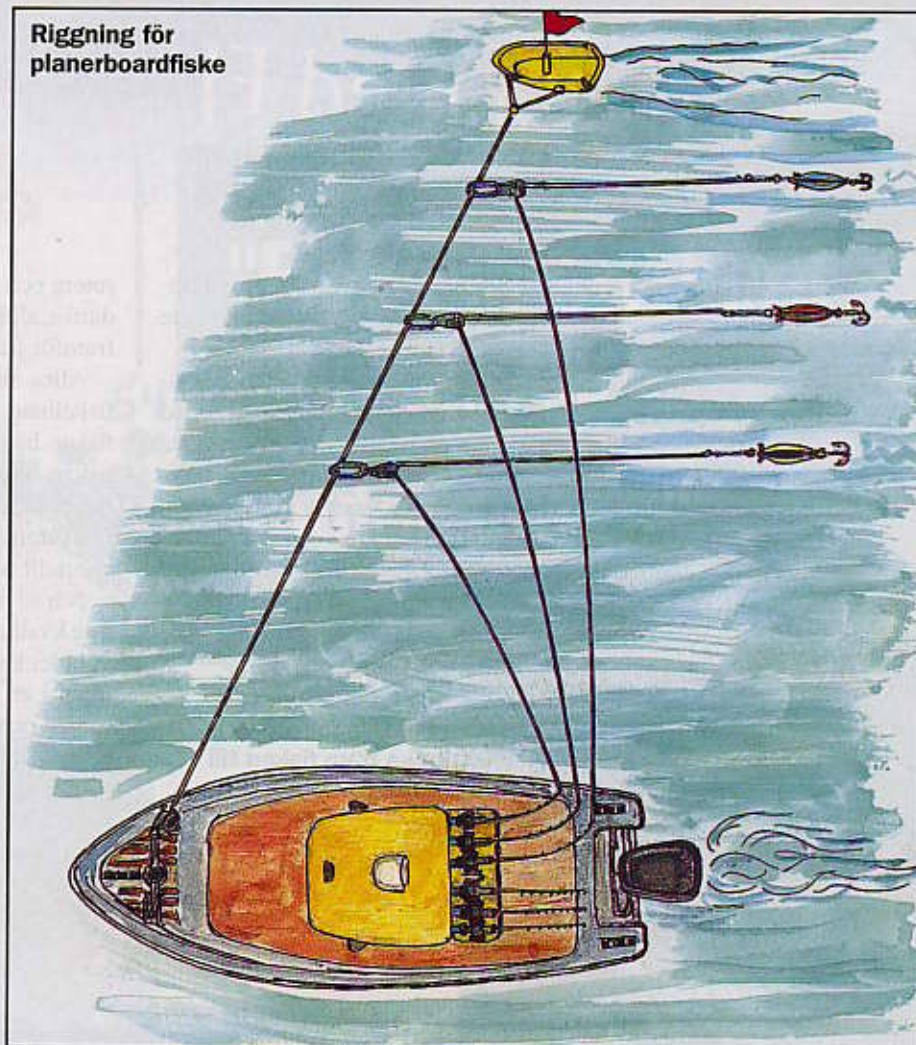
När det gäller detta fiske finns det olika teorier om hur man ska rigga bäst, både för att locka fisken och för att undvika trassel. Några föredrar att fiska yttersta betet längst bak och så att säga få en strutform in mot båtens akter, medan andra gör tvärtom och menar att det blir mindre trassel på så sätt.

Vid normalt fiske skickar man först ut pulkorna till lagom avstånd, 30–40 meter från båten på ömse sidor. Eftersom pulkorna drar snett bakåt, innebär det ytterligare cirka 10 meter lina som ska ut. När man fått bra sträck på pulkorna släpper man ut första betet, låt oss säga 150 fot, alltså cirka 45 meter.

Har man inget räkneverk på rullen kan man räkna varven på linspridaren. Om man hemma i stugvärmen ställer linspridaren vid ena rullgaveln, drar av lina tills den nått samma position igen och sedan mäter linan så får man en ganska god uppfattning om hur mycket lina man släpper ut.

Man fäster därefter linklämman och hakar arrangemanget på planerboardlinan, varefter man låter det hela löpa ut, tills det befinner sig cirka fem meter från planerboarden. Spöet ställs i spöhallaren och nästa tackel släpps ut cirka 130 fot (39 meter), varefter proceduren upprepas och det tredje betet släpps ut 110 fot (33 meter). Placeringen av spöna är viktig!

Rigging för planerboardfiske

Det spö som har betet längst ut ska stå längst in, om man har spöhallarna tvärs båten, och längst fram om man har dem längs. Vid hugg av snabb och stark fisk riskerar man annars att linan bränns av mot de andra linorna.

Den ofta förekommande spöbegränsningen till tio spön gör att man efter denna rigging endast har fyra spön kvar att leka med. Man kan köra två spön på varje djuprigg, eller ett spö på varje djuprigg och två ytspön. Själva brukar vi ofta ha minst ett, ibland två spön med vobbler som går bara något tiotal meter bakom båten, i propellersprutet. Ett arrangemang som förvånansvärt ofta drar fisk.

Ett annat alternativ är förstås att fiska några av spöna med Dipsy Diver. Denna runda paravan är ett synnerligen användbart litet hjälpmedel. Tack vare en löstagbar yttre ring och en inre, svängbar ring med blytyngd kan de fås att gå på olika djup och olika långt ut från båten. Med blytyngden i näst yttersta läget och yttre ringen på, går en stor Dipsy Diver ner ungefär 15 meter om man ger den ordentligt med lina. Dipsyn har en justerbar klämman för spölinan. Därför strävar den nedåt, så länge klämman sitter i. När fisken hugger, löser klämman ut och motståndet från dipsyn blir försumbart.

Det finns andra typer av djupparavaner, men Dipsy Diver dominerar numera marknaden totalt.

Den enkla Kuusamo-paravanen används av många i stället för blyänke för att dra ner lätta skedar och vobbler, till exempel efter planerboarden. Det är en mycket enkel konstruktion med en ring som glider längs en stråltråd. Tack vare en haksked strävar paravanen nedåt när den dras genom vattnet. När en fisk hugger glider ringen på stråltråden, hakskeden riktas uppåt och paravanen strävar inte längre nedåt.

Det svåra betesvalet

Och så ska det ju hänga någonting längst ut i linänden. Utbudet är hur stort som helst, idéerna om hur betena ska användas är ännu fler och det tillkommer ständigt nya, "revolutionerande" beten. Det ena året är det självlysande bläckfiskar som gäller, nästa år hugger östersjölaxen bara på NK-skedar och alla vet ju att vätterlaxen numera föredrar små Conrad efter att tidigare om åren varit hårt präglad på Bomber.

Att det hela tiden dyker upp nya beten och beteskombinationer som alla är "helt revolutionerande" gör det naturligtvis mycket svårt att ge några konkreta råd, men jag ska ändå försöka mig på att tipsa om en handfull beten som bör finnas i betesboxen.

Du kommer säkert ganska snart att hitta dina egna favoriter och på så sätt bygga på grunduppsättningen. Innan du vet ordet av tillhör du också "trollingfolket" som lätt känns igen på de orimligt långa armar de fått, bland annat av att bära betesboxar.

När det gäller fiske efter östersjölax bör man ha en uppsättning skedar i storlek mellan 10–15 centimeter (4–6 tum). Northern King förstås, Diamond King, Trophy Spoon, Ismo, Silver Streak, Apex och Piraten-skedar dominerar i våra draglådor.

För vårfiske efter storlax dominerar färgerna grönt och gult, medan sommarfisket för vår del gått bäst när vi använt fluofärger och pärlemor. Till vinterfisket använder vi hela färgskalan, men blått-silver och blått-rött ger ofta utdeining. Några guldfärgade skedar finns alltid med om det blir mulet väder och likaså några vita skedar med endast några färgstänk.

När det gäller insjölaxen tycks den, av för mig obegriplig anledning, föredra vobbler framför skeddrag. Kanske är det så enkelt att de flesta trollar med skedar i Östersjön, men byter till vobbler och pluggar när de släpar betena i sötvatten?

Hur som helst så skulle jag känna mig ordentligt bortkommen utan en laddning Bomber, Yo-Zuri och Tomic i betesboxen när jag åker ut på Vänern.

Man behöver ha olika storlekar för att kunna möta dagar när siklöja står på menyn, likaväl som de dagar när laxen frossar på smånors eller spigg. Grundfärgerna är SAL 25, RT, PLO och PBO och så gäller det förstås att ha med några riktigt udda färger att ta till när annat sviker.

I min draglåda finns också en rad mindre skedar, som allt emellanåt lurar en och annan vänerlax. De bet i Flutterchuck på 80-talet – och det gör de fortfarande...

Dodger och flasher

Om man tittar i en trollares betesbox finner man, inte oväntat, hundratals beten, men också en hel del andra

